

Tristos tròpics

CONTE DE SERGI JOVER I REJSEK

Benvolgut lector:

Abans de llegir aquesta carta conte hauràs d'imaginar que el senyor Luis Ulloa y Cisneros i molts d'altres tenien raó i que, per tant, Cristòfol Colom era ciutadà de Barcelona i català, i que en comptes de voler amagar la seva nissaga i el seu llinatge, ben al contrari, n'estava ferotgement i explícitament orgullós com tants extremenys i castellans, anglesos i francesos que van pensar que l'única llengua que servia per domar o assassinar els salvatges del Carib i de totes les Índies era la seva. Per tal causa he suposat que molts catalans que varen fer les Amèriques, per parlar amb Déu i amb els esclaus que els negrers portaven a les seves plantacions, en varen tenir prou amb la llengua que havien après a la seva casa nadiua de Maldà, de Copons, d'Alcoi o de la Vall d'Àneu. Només caldrà, doncs, suposar que els vestigis catalans que resten al Carib són superiors als de l'illa de Montserrat i poca cosa més. Per què no, doncs, una ciutat capitalina anomenada Nova Reus? Per què no?

Quina és la finalitat extrema d'aquest joc? La principal obviar les tòpiques i fàcils identifications que a tots se'ns poden ocórrer i que ens amagarien, rere el nom d'un país, d'un sistema polític o d'una persona, la responsabilitat moral primera i última que ha d'anar lligada sempre a la persona. Dues més que espero que no us empipin: el plaer de jugar amb la ironia i el secret desig de batejar muntanyes i camins i músiques del poble.

Senyor:

Toco les maraques en un petit conjunt folklòric. El nostre cap és l'Adjutori Vilades, que canta i toca la guitarra, i és el pare de la Viola, que també canta: la veu femenina del nostre grup quan en cal una. De vegades jo li deixo les maraques, ella canta millor encara si ho fa amb les mans ocupades i no li calen gestos. En aquestes ocasions jo toco els bongos o bé les fustes, i també faig la veu segona en alguna de les cançons del nostre repertori. En Rosari Solitó toca la guitarra solista i no és mut, vull dir que podria semblar-ho, ja que quasi mai no piula ni tampoc no canta. Sempre posa la celleta molt avall sobre l'arjau de l'instrument, i amb les cordes molt tibades i molt dures fa notes molt agudes; és per això que de vegades, i segons els llocs, el coneixen com i l'anomenen Pajarito. Deu ser perquè la seva guitarra refila com un ocell de primavera. *Pajarito* en espanyol vol dir ocell petit. Viola és un nom bonic, de flor salvatge i olorosa, i potser també secreta, però penso que el seu pare hauria hagut de deduir que Viola Vilades és un nom estrany i que fa riure. Però això no importa. La seva mare no sabem qui és i ni en Rosari ni la filla no en parlen mai. Ara que hi penso, no sé dir-li quin és el seu segon cognom. Ja faré per poder saber-lo. L'Eduard-Osvald toca la verrea. Un contrabaix de tres cordes i que els primers catalans que van venir d'Europa a sotmetre aquestes illes van dur per acompanyar

les seves danses i que després, barrejada amb les músiques africanes, ha constituït el nucli de la nostra música nacional: la Ratafia. Fa poc que és del conjunt i és el primer que marxarà, es veu a venir, no és un dels nostres, ell va a la seva, i jo no crec que faci res com a il·legal però és un home poc seriós amb maneres poc serioses. I no és que desafini, ens acompanya correctament, però de seguida es veu que està pensant en altres coses. Toquem tots cinc a la parada general de l'autobús que hi ha entre Sant Gabriel de l'Aloè i Elriudesorra, a tres quilòmetres d'un trencant que puja al Mont Tranquil. Això de ser parada general d'un autobús sembla molt pobre per a un grup musical, però no cregui que aquest no és un bon lloc, Vostè ja ho sap, tenim cura de les instal·lacions i en traiem el màxim profit possible ja que hi paren tots els creuers que, travessant l'illa, porten turistes des de les platges del nord fins a l'aeroport. També hi paren, normalment, els que ja tornen i que fa dues hores que corren per la cinta de la ruta. També s'hi aturen els que acaben d'arribar i comencen les vacances i vénen de l'aeroport. Tenim una petita barra on la Pepa els ven aigua mineral embotellada, Coca-Cola i fins i tot taronjades de les nostres i suc de pinya i de papaia i d'altres fruites molt gustoses que els nostres pagesos cultiven i cullen. Els ven, quan pot, i com a record de l'estada a la nostra illa, un cafè molt aromàtic que nosaltres no hem tastat mai i que ve encapsat al buit, especial per a turistes, i que porten de la fàbrica de productes de la terra de Tresribes o alguns cigars que hi tenim dels que en diuen *puro de la Habana* a les altres illes que no parlen català, i que potser no tenen tanta fama com els d'altres illes del Carib, però que jo penso que no desdiuen a qui els fuma. Els Montclavari del número 1 diuen que són els millors; són els que fuma el nostre Venerable Comandant de la Nació, diuen. Entre els turistes, quan s'amunteguen esperant que els serveixin tots alhora, és molt fàcil distingir quins puguen i quins baixen, evidentment pel seu color. Pel color de la seva pell. La gent que ve d'Europa és molt pàl·lida i lletosa, les dones més, i quan prenen el sol, de seguida s'escalden i es recremen, vermelles com a titots; quan baixen van més destapades que quan les puguen i tenen menys vergonya. M'han dit —l'Eduard-Osvald, que tot ho sap i ho ha vist tot— que a les platges aquestes dones ensenyen els seus pits. Es veu que quan són a la sorra no els fa vergonya d'ensenyar-los perquè després moltes o quasi totes es tornen a posar els sostenidors quan la deixen per entrar al mar o tornar a l'hotel; això diu l'Eduard-Osvald. Sabem amb exactitud les hores que pararan els autobusos, ja que surten decalats entre les vuit i les nou del matí dels hotels de les platges del nord. Llavors, segons el lloc on es troba l'hotel en la llarguíssima zona de la riba, arriben a la parada general de l'autobús entre les deu i dos quarts de dotze, les dotze. Això fa que quan ataquem, cap a tres quarts d'onze, *Els teus ulls de nina em desesperen*, nosaltres ja sapiguem que els que baixen assedegats són els de l'hotel La Brisa del Nord i, al cap de vint minuts o mitja hora, quan ja marxen o estan a punt de fer-ho i nosaltres ja hem cantat *Bonica meva quin tresor* i *No em faltis mai* i comencem a atacar *Les flors del teu vestit*, ens arriben els de l'Hotel dels Bucaners, que són quasi tots de les terres baixes dels països on diuen que sempre hi ha boira i encara són més blancs i tous, i les dones més pigades i més fortes de pit, vull dir més carregades, i moltes tenen els cabells vermells i els ulls verds. No sé com ho ha fet la Pepa per aconseguir que gairebé tots els autobusos parin aquí. Ara fa un parell de mesos va semblar que tenia alguna confiança amb algun dels conductors que potser és un dels encarregats de les línies de transport i es diu Desideri Ford (un cognom predestinat). L'Adjutori també va intervenir-hi en alguna cosa, en tot cas va estar tens durant més d'una setmana i equivocava alguns acords i no entrava a temps. Es passava les cançons vigilant, amb la barbeta alçada i punxeguda, les anades i vingudes del xofer i la Pepa per veure si coincidien o s'aturaven un moment a xiuxiuejar. No és que jo li'n pugui dir gaire més ni tampoc no vaig veure ni sentir res més, però sempre he pensat que

algunes nits de dilluns o dimarts que no treballem a la cabana-restaurant de Ca l'Arraia, l'Adjutori ronseja una mica i s'atarda ajudant la Pepa a carregar caixes, cosa que nosaltres no hem de fer mai, mai. Nosaltres som músics i el nostre espai a la parada general de l'autobús és molt clar; cantem i toquem les nostres cançons baixant de l'autobús a la dreta, sobre una petita tarima de dos pams pintada de color de tabac clar, sota d'un verd cobert de palmes. Les coses han de semblar el que són, som músics i anem vestits amb unes camises blanques molt netes i lluent i uns pantalons negres i sandàlies de cautxú, portem cada un de nosaltres un mocador lligat al coll de mida i color diferent. L'Adjutori el duu verd, el Pajarito negre, l'Eduard-Osvald groc, la Viola, que va vestida amb una brusa clara i una faldilla color de sac d'arròs que voleia sobre les seves cames negres tan boniques, el duu molt ample, quasi un mantó, i és d'un color rosa violat que s'ajusta amb el seu nom i fa bonic en el contrast amb la seva cara i amb les seves dents quan canta. Jo el porto vermell, tal com l'han de dur sempre els patriotes. Som músics, no pot haver-n'hi cap de dubte. Les nits dels dimecres als diumenges cantem a la cabana-restaurant de Ca l'Arraia, com ja li vaig dir en la nostra primera entrevista, el dia que vaig tenir l'honor de ser-li presentat. En Quim Arraia no ens paga res però hi sopem després de l'actuació, i força bé, quan els turistes forasters ja han desfilat, i fins i tot hi bevem cervesa fresca. A més, ens donen algunes propines que l'Adjutori reparteix equitativament i que Vostè ja sap com, i també ens permet fer-hi proves de noves cançons o de nous repertoris, i encara que el nostre públic en vulgui sentir sempre algunes que ja són els nostres clàssics, com per exemple *Quan marxo de la terra*, que tothom coneix com *Cap sol no espera mai* o *Tallem ara la canya*, penso que hem d'estar en constant tensió per innovar i millorar la nostra feina i, per tant, el nostre repertori.

No crec que el Pajarito estigui interessat per cap dona i penso que duu a dins un dolor molt gran, com de cançó melòdica o de bolero, d'aquells que fan plorar algunes dones; potser va estar casat i, ara no sé dir-li com, em sembla que un dia parlava, o vaig entendre que parlava, d'una filla anomenada Victòria, però, és clar, aquest nom pot portar a confusió i no vaig saber entendre si parlava de la victòria de la nostra pàtria o d'alguna victòria seva en particular. Tampoc no sé dir-li ara el que fa amb el diners que guanyem, i que són pocs. Viu sol, com vostè segur que també sap, en una petita casa sota un ombú entre la parada general i el trencant de Muntsoliu. La mare de la Pepa, que ajuda la seva filla al bar, sobretot a finals del mes d'agost que és quan tots marxen i és quan tenim més feina, va a netejar-li el cau i a fer-li una mica de bugada un cop a la setmana. No crec que li faci cap altre tipus de servei, perquè quan endreça i neteja, en Rosari, la majoria de les vegades ja és a la parada general amb la seva guitarra. A més a més, la mare de la Pepa és una pellerina seca molt fosca i arrugada que parla un català estrany amb unes esses com de serp i unes "es" molt diferents de nosaltres i que semblen "as", tot plegat amb molta salivera a les genives. No imagino En Rosari Solitó enterrant la seva melangia entre aquells plecs. Per a l'Eduard-Osvald tot és diferent: l'Eduard-Osvald cada dia i cada nit marxa en direccions diferents, vull dir que de vegades va cap a Elriudesorra i d'altres cap a San Gabriel de l'Avoè. Sempre he pensat que hi deu tenir dones casades amb músics que estan de gira que l'estan esperant amb el seu mocador groc i les seves dents blanques i les seves mans plenes d'anells i de durícies. Riu sempre quan es parla de dones, que no és gaire sovint, ja que la Pepa es posa en fúria i la Viola vermella. Quan l'Adjutori ho ha fet alguna vegada, suposo que ha estat per fer empenyar la Pepa.

L'Eduard-Osvald un dia ens deixarà, sense que ens ho mereixem, i això que és bon músic; un dia ens dirà adéu i marxarà a tocar amb algun conjunt cap a París o Londres o alguna altra ciutat d'Europa, i farà la mateixa cara de no ser-hi tot amb la boca oberta i el mateix mocador groc, i toca-

rà altres músiques estranyes que no li pertoquen i que no són ni del seu país ni de la seva tradició i altres dones d'altres músics de *tournee* l'estaran esperant en estranyes ciutats fredes. L'Adjutori em sap greu, em dol, és el pare de la Viola i és l'anima de nostre grup, sense ell no existiríem, no seríem músics tradicionals folklòrics, ell sol coneix milers de cançons que no són dins de cap llibre, i sap qui les va escriure i per a qui va fer-ho i en quin moment, i sap també el nom de cada planta i cada ocell que nosaltres anomenem a les cançons i ens en pot explicar el hàbits i els colors, i ha cantat en prou parades d'autobús i cabanes-restaurant per saber quan la interpretació ha de tenir més aire i més ritme per poder esgarrapar així alguna propina i amb les seves patilles tan blanques sobre la seva pell morena sap fer els ulls de mel a alguna nòrdica llisa i fofa per enamorar-la, i fins i tot sembla que de jove va cantar a la capital, a Nova Reus, en alguna sala important on la gent només hi anava i pagava per escoltar-lo i no hi menjava ni res més, només silenci i fosc per sentir-lo: per sentir-lo a ell, l'Adjutori Vilades; però d'això no en vol parlar mai, d'aquestes coses; la mare de la Viola ben segur que n'és la causa, d'aquest silenci tan fosc i tan tossut. La Viola és meravellosa, canta bé i és dolça com la canya i discreta com l'espígol, i molt bonica, vull dir que no es tornarà, com algunes dones de la nostra terra, grassa, pudent i sorollosa, i no li agrada vestir-se amb vestits extremats de colors llampants. Sempre afina molt i penso que s'ocupa bé del seu pare, això sempre és una garantia de cara al futur, una dona que sàpiga encarregar-se i cuidar d'un home que l'estimi. Ella no sap que jo havia acordat d'escriure una carta al mes al seu antecessor, el recordat Senyor Deuoltes, sobre la nostra feina a la parada de l'autobús i que jo continuaré escrivint-la per a Vostè un cop al mes per informar-lo de la nostra activitat musical i d'altres coses; tampoc no sap que l'any que ve, vostè, Senyor Comissari General de la Vigilància de Parades d'Autobús de la Línia de les Platges (PALP), tal i com havíem acordat amb el Senyor Deuoltes, m'aconseguirà dos visats per poder marxar amb ella a Catalunya, Terror de la pàtria, on el meu cosí té muntada a Barcelona una orquestra conjunt que toca en els millors bars i sales d'espectacle i que fins i tot ha sortit a la televisió acompanyant i fent la segona veu a l'Edelmira, la nostra antiga cantant nacional, i que ja sé que a vostès no els agrada gaire que ningú en parli, de l'Edelmira, però ara que ja ens hem conegut una miqueta i ara que li he tornat a prometre d'escriure regularment aquests reports li demano que em permeti aquesta petita llicència. Estic segur que un cop vostè m'aconsegueixi els visats, la Viola em farà cas i voldrà marxar amb mi. Un cop allí serà famosa i cantarà pertot arreu, i sortirà a la televisió i enregistrarà discos amb les cançons de l'Adjutori i que el món coneixerà gràcies a nosaltres i a vostè. I gràcies a nosaltres i a vostè també el nostre país serà més conegut i més estimat encara a causa de la bellesa de la Viola i de la llum que duu a la veu. I de moment no tindrem fills, abans de res la seva carrera, i farem el que s'hagi de fer per no tenir-los. I jo em deixaré créixer les patilles i tocaré les maraques i les fustes i també li faré la segona veu i tots els tractes. No és això la felicitat? Espero poder saludar-lo a final de cada mes quan vostès passen per la Parada General per recollir i fer la caixa i els seus comptes, i espero que les seves grans i pesades obligacions li permetin seure uns minuts entre nosaltres i així poder dedicar-li alguna de les nostres cançons. Desitjo que estigui sa i bo i que el nostre volgut Govern el mantingui durant molts anys en l'important càrrec que de manera tan eficaç vostè porta a bon terme. Aprofito aquesta futura mensual avinentesa per restar a la seva més absoluta, discreta i cordial disposició pel que vulgui disposar i per saludar-lo molt cortesament.

Eugeni Soldeca i Filldecabra. Músic popular (MP)

SERGI JOVER I REJSEK (Barcelona, 1950). Ha publicat tres llibres de poesia: *Vida meva* (2000), premi Joan Llacuna 1999

Ciutat d'Igualada, *Ressenya* (2000), Premi Manuel Rodríguez Martínez de la ciutat d'Alcoi i *Neu fosa* (2001), premi de la Vila de Benissa. Professionalment es dedica a la producció de pel·lícules publicitàries i no deixa cap dia sense línia.